

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание.

Четвърта извънредна сесия

66. заседание

София, вторникъ, 15 априль 1919 година.

(Открито въ 10 ч. 30 м. прѣди пладне)

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Имамъ съобщение отъ прѣдседателя на Народното събрание г. д-ръ Вачовъ, че е внезапно заболялъ и не може да напусне не само стаята, но не може да слѣзе отъ леглото — докторитѣ сж му запрѣтили всѣкакво движение. Подпрѣдседателтъ г. д-ръ Момчиловъ е заминалъ за Горна-Орѣховица, прѣдполагайки, че г. прѣдседателтъ ще може да вземе участие въ днешното заседание. Така щото ние нѣмаме бюро за откриване на заседанието, поради болѣстъ на г. прѣдседателя и отсъствието на г. подпрѣдседателя. Въ такъвъ случай ние ще трѣбва да приложимъ по аналогия чл. 88 отъ конституцията, а именно, при нѣмане бюро, да се избере единъ врѣмененъ прѣдседателъ, който да ръководи заседанието до конституирането на бюро. Но понеже днешното заседание е послѣдно и ние има само да гласуваме на трето четене единъ законъ и слѣдъ това да се закрие сесията, разумѣва се, всички ще признаете, че нѣма нужда отъ конституиране на бюро, па и нѣма вакантни мѣста.

Г. Занковъ: Има едно подпрѣдседателско мѣсто вакантно.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Има едно подпрѣдседателско мѣсто вакантно, но нѣма сега да избираме. Затова моля да се покани най-стариятъ измежду насъ, съгласно чл. 88 отъ конституцията, който да прѣдседателствува днешното заседание до закриване на заседанието. Мисля, че най-стариятъ измежду ни, който бѣше признатъ за такъвъ при откриване първата сесия на това Събрание и който, за щастие, е още живъ и е станалъ още по-старъ, отколкото бѣше тогава, е г. Матакиевъ. Моля г. Матакиева да заеме врѣменно мѣстото на прѣдседателя на Народното събрание до закриване на днешното заседание.

Прѣдседателствующъ Я. Матакиевъ: Които приематъ прѣдложението на г. министъръ-прѣдседателя, да прѣдседателствавамъ азъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство, приема се.

Въ списъка на народнитѣ прѣдставители сж се разписали 97 души, слѣдователно, има изискуемитъ се кворумъ, за да се открие заседанието и затова откривамъ заседанието.

(По списъка отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Георги Абаджиевъ, Мехмедъ Джелалъ Абединъ, Никола Алтимирски, Георги п. Анастасовъ, Константинъ Апостоловъ, Димитъръ Арнаудовъ, Марчо Атанасовъ, Никола Атанасовъ, Щерю Атанасовъ, Салимъ Ахмедовъ, Тefикъ

х. Ахмедовъ, Иванъ Багаровъ, Милко Бечевъ, Стоянъ Божковъ, Недѣлко Бракаловъ, Георги Генковъ, д-ръ Никола Георгиевъ, д-ръ Христо Георгиевъ, Дѣлчо Георгиевъ, Сжбо Георгиевъ, Иванъ Гешовъ, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Георги Голевъ, Петъръ Даскаловъ, Димитъръ Джанкардашийски, д-ръ Димитъръ Димитровъ, Василь Димчевъ, Стефанъ Дойчиновъ, Станю Златевъ, Юсуфъ х. Ибраимовъ, Христо Кабакчиевъ, Никола Калчевъ, Миле Каралеевъ, Илия Каратаневъ, Мехмедъ Кемалъ, Георги Кирковъ, Маринъ Ковачевъ, Андрей Коновъ, Иванъ М. Костовъ, Ангелъ Крушковъ, Никола Кръстановъ, Янко Куцаровъ, Дамянъ Лихарски, Коста Лулчевъ, Александъръ Малиновъ, Хафузъ Саджъ Мехмедовъ, Георги Миневъ, Тодоръ Митевъ, Владимиръ Молловъ, Начо Начевъ, Велю Недѣлковъ, д-ръ Юрданъ Нейовъ, д-ръ Василь Нейчевъ, Никола Ненчовъ, Василь Николовъ, Константинъ Николовъ, Маринъ Ничовъ, Мано Облаковъ, Константинъ Панайодовъ, Петъръ Панайотовъ, Паскаль Паскалевъ, Кръстю Пастуховъ, Александъръ Пенчевъ, Добри Петковъ, Методи Петровъ, Тодоръ Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Стефанъ Поповъ, Христо И. Поповъ, д-ръ Кирякъ Провадалиевъ, Тотю Продановъ, д-ръ Еню Разпоповъ, д-ръ Василь Радославовъ, Коста Ранковъ, Юрданъ Рашевъ, Аврамъ Свиначаровъ, Гурко Серафимовъ, Иванъ Симеоновъ, д-ръ Фоти Симеоновъ, Христо Славейковъ, Нено Станевъ, д-ръ Никола Стойчевъ, Константинъ Торлаковъ, Димитъръ Тошковъ, Каменъ Тошевъ, Якимъ Ушевъ, д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ, Исмаилъ Хакъ бей, Хашимъ бей, д-ръ Андрей Ходжовъ, Александъръ Христовъ, Хюсни Хюсеиновъ, Иванъ Цановъ, Коста Ципорановъ, Крумъ Чапрашиковъ, Стоянъ Чешмеджиевъ, Панайотъ Чорбаджиевъ, Атанасъ Черневъ, х. Махмудъ Шукриевъ, Юрданъ Юрдановъ и Ибраимъ х. Юмеровъ)

Пристѣпваме къмъ дневния редъ.

На първо мѣсто е трето четене на законопроекта за обезщетение уврѣденитѣ земеделски стопанства при реквизиране работния имъ добитѣкъ, кола и каруци.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Г. Данаиловъ: Г. г. народни прѣдставители! Вчера, при второто четене на законопроекта, прибавихме въ чл. 1 думата „земеделски“. Това е противно на прѣдложението. Сжщо така въ чл. 1 думата „катъри“ трѣбва да се махне, понеже катъри и мулета е едно и сжщо.

Министъръ Д. Драгиевъ: Не е все едно; трѣбва да остане всичко.

Докладчикъ Г. Данаиловъ: Добръ, тогава да остане. Та думата „земледѣлски“, съ съгласието на г. министра на финанситъ, се махва. (Чете)

„ЗАКОНЪ

за обезщетение уврѣденитѣ земледѣлски стопанства при реквизиране работния имъ добитѣкъ, кола и каруци.

Чл. 1. На всичкитѣ стопани, на които е реквизирано работенъ добитѣкъ (волове, крави, биволи, биволици, коне, кобили, магарета, катъри и мулета), както и кола и каруци, отъ 10 септемврий 1915 г. до деня на демобилизацията и не имъ е изплатено въ срокъ отъ три мѣсеца слѣдъ реквизирането, държавата плаща обезщетение по 10% мѣсечно върху оцѣнката до деня на изплащането. Въ никой случай обезщетението не може да надмине съ 100% установената оцѣнка.

Ако изплащането не е станало до края на 13-я мѣсець отъ деня на реквизирането, за останалото врѣме държавата плаща 6% годишна лихва върху удвоената сума до деня на изплащането.

Чл. 2. Не се ползуватъ отъ горнитѣ повишения търговци и други лица, които сж прѣкупували отъ населението добитѣкъ и сж го прѣдавали на разнитѣ комисии.

Чл. 3. Изплащането се поисква отъ заинтересуванитѣ прѣдъ общината въ срокъ отъ една година отъ деня на публикуването настоящия законъ“.

Прѣдседателствующъ Я. Матакиевъ: Които приематъ на трето четене законопроекта, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. Единодушно, приема се.

Има думата г. министър-прѣдседателтъ.

Министър-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ гласуването на тоя законъ, работитѣ на четвъртата извънредна сесия на Народното събрание се привършватъ. Съ този законъ, послѣденъ по редъ въ тази сесия, се изривнява една сторена неправда чрѣзъ реквизирането и ненаврѣмненото изплащане на работния добитѣкъ на нашето население. Това е послѣдната рана, която настоящето Народно събрание имаше да заглади въ реда на толкова много други, които войната, страшната и продължителна война остави намъ въ наслѣдство, за да ги поправимъ. Ние сме, г. г. народни прѣдставители, и днесъ, както и вчера, въ периода между войната, която свърши, и мира, който се очаква отъ всички ни — благодатниятъ миръ. Привършвайки нашата работа, ние можемъ да хвърлимъ единъ погледъ къмъ нашето минало и да констатираме съ задоволство и гордостъ, че ония надежди, които българскиятъ народъ можеше да възлага на своитѣ прѣдставители слѣдъ примирието, слѣдъ турянето край на войната до достигането на мира, ония надежди, които той възлагаше на насъ, въ голѣма степенъ, ако не свършено напълно, бѣха оправдани. Съ закона за амнистията, съ закона за облагане на печалбитѣ, придобити прѣзъ врѣме на войната, съ закона за конфискацията на незаконно придобититѣ имоти, съ току-що гласувания законъ, съ всички въобще възприятия, които вие гласувахте прѣзъ течение на тая извънредна сесия, ние се стремѣхме да направимъ едно нѣщо: да загладимъ, доколкото е възможно, нанесенитѣ тежки рани на народния организъмъ, да удовлетвори мѣтжискванията на социалната правда, да намалимъ лишенията и страданията на народа, за да можемъ съ сѣщото постоянство и търпѣние и съ сѣщото спокойствие и достойнство, съ които ние прѣживѣхме толкова страшни и тежки събития въ миналото, да дочакаме свѣтлия денъ — сключването на единъ достоенъ за България миръ, който да отговаря на тежкитѣ, скѣпнитѣ жертви, които народътъ даде, и на справедливитѣ и легитимни аспирации на нашето племе.

Г-да! Възвръщайки се въ домоветѣ си, всички заедно имаме да продължимъ тази наша служба на народно умиротворение, на ободряване духоветѣ и умоветѣ, на уталожаване страститѣ, защото само чрѣзъ тази наша политика, която ние слѣдвахме досега не безъ успѣхъ, ние ще можемъ да дочакаме този свѣтълъ денъ на мира, за който говорихъ. Въ реда на злощастнитѣ подиръ войната народи, ние съумѣхме да избѣгнемъ по-нататѣшни вълнения, по-нататѣшни сътресения и да запазимъ страната си отъ една друга вѣтрѣшна война, отъ гражданска война, отъ нови кръвопролития, отъ нови загуби, отъ нови разорения слѣдъ всички онѣзи, които ние прѣживѣхме съ тежка болка на душата. Това за насъ трѣбва да бѣде утѣшение въ голѣмото злощастие, въ което се намираме, и въ този редъ на дѣйствия ние трѣбва да продължаваме съ куражъ и постоянство по-нататѣкъ.

Колкото за онова, което ние очакваме отъ мира, ние имаме всички основания — както азъ и вчера имахъ честта да забѣлжа тукъ — да бждемъ спокойни, да хранимъ пълно довѣрие и пълна надежда къмъ онѣзи велики народи, въ ржцѣтъ на които на 29 септемврий ние вложихме сѣдбата на България. Г. г. народни прѣдставители! Нѣдѣйте забравя, че тая сѣдба на нашето отечество, сѣдбата на българското племе, е довѣрена на една велика държава, каквато е Сѣвероамериканската велика република, на американския народъ, който не влѣзе въ тази европейска война, въ тази свѣтвна катастрофа съ цѣль да придобие нѣщо, съ егоистически нѣкакви цѣли или за нѣкои материялни придобивки, но съ единствената задача да направи да възтържествува правото и правдата въ свѣта, да отклони силата на силата, силата на неправдата, за да защити правото и цивилизацията. Тази велика република влѣзе въ войната и даде скѣпи жертви за тържеството на извѣстни принципи, които бѣха възвѣстни по единъ формаленъ и тържественъ начинъ отъ единъ великъ прѣдседателъ, името на когото ще остане безсмъртно въ историята на човѣчеството като едно отъ най-великитѣ и свѣтли имена. Този великъ народъ не ни обяви война, когато той имаше всички формални основания, за да ни я обяви, защото той начерта въ програмата си, между другото, защитата на слабитѣ народи противъ силнитѣ, и защото има снизхождението и благоволенieto къмъ нашето племе. Слѣдователно, не бидейки съ насъ въ война, прѣодолявайки всички онѣзи стремѣжи, които биха могли да го доведатъ да ни обяви война, безспорно е, че тоя народъ ще се отнесе къмъ насъ, къмъ нашата бѣда сѣдба съ онуй сѣщото снизхождение, съ онова сѣщо благоволение, за което ние ще останемъ вѣчно признателни, съ които той отказа да вдигне ржка, да вдигне орѣжие противъ малката и слаба България. Ние довѣрихме сѣдбата си въ ржцѣтъ на единъ великъ народъ, какъвто е френскиятъ, френската велика и благородна нация, която винаги е стояла начело на най-възвишенитѣ принципи, цѣлата история и името на която сж свързани съ идеята за свободата и братството и която не може да изостави тѣзи свои велики принципи, когато се касае да ги приложи къмъ единъ слабъ, угнетенъ народъ, какъвто е българскиятъ и въ тази своя частъ, която е свободна днесъ, и въ онази, която не е освободена още и се намира подъ чуждо, мога да кажа, неприятелско потисничество. Ние сме вложили сѣдбата на България въ ржцѣтъ на Велико-Британия, името на която е единъ символъ на великодушие, на справедливостъ, на безпристритие. Ние знаемъ, че този великъ народъ е първиятъ, който издигна гласа си, прѣди още освобождението на България, въ защита на България противъ нейнитѣ угнетители. Ние не можемъ да забравимъ, че този народъ е, който най-много ни съдѣйствува, за да достигнемъ обединението на Сѣверна и Южна България, и че въ срѣдната на този народъ, въ неговата славна столица Лондонъ, ние намѣрихме една великодушна подкрѣпа и благоволение въ края на първата освободителна балканска война, дѣто бѣха констатирани и потвърдени по единъ най-формаленъ и тържественъ начинъ правата на България и на българското племе. Сѣщо така ние имаме наредъ съ тия държави една велика нация, като италианската, единъ великъ народъ, който едвамъ сега достига своето обединение и който много ще разбере, доколко скѣпо и нужно може да бѣде за България нейното обединение, когато сѣщиятъ този народъ въ продължение на нѣколко десетки години вече се бори за своето обединение и сега едвамъ го достига напълно. Оня, който самъ дава скѣпи жертви и носи тежки лишения за своето обединение, много лесно ще разбере сѣщо така положението на единъ другъ слабъ народъ, какъвто е нашиятъ, който се намѣрва въ сѣщото психологическо, тѣй да се каже, състояние. И най-сетнѣ, ние слагаме сѣдбата си въ ржцѣтъ на японската империя, която тъкмо поради отдалечеността си отъ насъ...

Н. Харлаковъ: Тежко и горко на насъ, ако очакваме обединението си отъ Япония!

Министър-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: ... ще бѣде въ състояние да се отнесе безпристрастно по нашитѣ балкански спорове, и безъ прѣдубѣждение да намѣри, кѣдѣ е правдата въ нашитѣ спорове съ гърци, сърби или ромѣни. Това сж, г. г. народни прѣдставители, петтѣ велики народи, въ ржцѣтъ на които сме сложили сѣдбата на България, безъ да държа смѣтка по-нататѣкъ за чувствата на другитѣ по-малки народи участници въ конференцията на мира, които, безспорно е, ще допринесатъ сѣщо така въ разрѣшението на въпроса за нашитѣ национални аспирации своето морално съдѣйствие, за да се направи да тържествува само свободата, правдата и справедливостта на Балканския полуостровъ и да се утвърди тукъ единъ дълготраенъ миръ. На тия, казвамъ, велики народи,

като се уповаваме, ние можем да бъдем спокойни, че тѣ нѣма никога да се съгласятъ да сторятъ неправда спрѣмо насъ, спрѣмо нашето племе.

Н. Харлаковъ: А къмъ Германия какъ я сториха?

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Всѣко тѣхно оправдание другадѣ, освѣнъ въ създаването на справедливостъ не може да има друга цѣль и нѣма да търси ливи условия за съществуването и развитието на нашето племе — условие за единъ дълготраенъ миръ на Балканитѣ.

Знаейки това, азъ ви моля да прѣдадете на всички ония, които иматъ довѣрие въ васъ и въ насъ, тази сжщата вѣра, за да могатъ тѣ съ достоинство и съ търпѣние да чакатъ разрѣшението на нашата сжжба. Само при тѣзи условия, г. г. народни прѣдставители, ние ще имаме доброденствието на единъ вжтрѣшенъ миръ и благодѣянieto на оня миръ, който ще се подпише въ Версайлъ и който ще осигури бждащето на България. Звѣздата на България не е угаснала, ние трѣбва да имаме вѣра въ нея и нѣма да угасне. Това е надеждата на българското правителство, това трѣбва да бже надеждата и девизътъ на цѣлия български народъ.

Н. Харлаковъ: Българскиятъ народъ очаква мира и обединението си отъ изтокъ, а не отъ западъ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Отъ изтокъ може да се очаква, за жалостъ, само гражданска война, кръвъ, разрушение, грабежъ и самоизтрѣбление.

Н. Харлаковъ: Обединение на народитѣ.

Министъръ-прѣдседателъ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Съгласно чл. 118 отъ конституцията, имамъ честь да ви съобщя, че Негово Велчество е утвърдилъ всички наредби, рѣшения и закони, приети отъ Народното събрание прѣзъ цѣлата тази извънредна сесия.

На основание чл. 130 отъ конституцията, Негово Велчество благоволи да ми възложи слѣдующето. (Чете)

„До Прѣдседателя на Мниистерския съвѣтъ, министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията, г. Т. Теодоровъ.

„На основание чл. 130 отъ конституцията, упълномощавамъ Ви да закриете отъ мое име IV-та извънредна сесия на XVII-то обикновено Народно събрание.

„Ст. София, 15 априлъ 1919 г.

„Борисъ III.“

На основание на това пълномощие, г. г. народни прѣдставители, имамъ високата честь да обявя IV-та извънредна сесия на XVII-то обикновено Народно събрание за закрыта и да извикамъ: Да живѣе България! Да живѣе Негово Величество Царьтъ! (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ групитѣ на блока)

Прѣдседателствующъ Я. Матакиевъ: (Звѣни) Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 10 ч. 50 м. прѣди обѣдъ)

Прѣдседателствуващъ: **Я. Д. МАТАКИЕВЪ**

Секретарь: **Д-ръ В. ЧЕРНЕВЪ**

Началникъ на Стенографското бюро: **ТР. ДИМИТРОВЪ**